

Krippel Éva

**A dunaszerdahelyi Pedagógiai-Pszichológiai
Tanácsadási és Megelőzési Központ igazgatónője,
Nyárasdon él, evakrippel@azet.sk**

Gyermeknap gondolatok a gyermekjogokról

A gyerekeket az újkor előtt a nagykorúságuk eléréséig a szüleik, elsősorban az apjuk tulajdonának tekintették: ő döntött a gyerekek életéről, oktatásáról, munkavállalásáról, és engedelmességgel tartoztak neki. A gyermekbántalmazás és kizsákmányolás megtiltására irányuló erőfeszítések csak a XIX. században kezdődtek meg.

Egy angol gyermekjogokkal foglalkozó szervezet már az első világháborút követően figyelemmel kísérte a gyermekek sorsát, és még jóval az emberi jogi terminológia elterjedését megelőzően összegezte a gyermekek jólétét biztosító alapvető jogokat. Az ENSZ Közgyűlése 1948-ban fogadta el az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, amely csupán néhány, kifejezetten a gyermekek javát, védelmét szolgáló rendelkezést tartalmazott. Tovább lépést jelentett, hogy az ENSZ 1959. november 20-án újra nyilatkozott: elismerte a névhez, az állampolgársághoz vagy az ingyenes alapfokú oktatáshoz való jogokat, habár azok alkalmazása nem bírt kötelező érvénnyel. Azóta november 20-a a Gyermekjogok Világnapja.

Továbbra is probléma maradt a magas csecsemőhalandóság, a nem megfelelő egészségügyi ellátás, az alapfokú oktatás biztosításának korlátozott lehetőségei. Aggasztó beszámolók születtek bántalmazott és szexuális célra vagy veszélyes munkavégzésre használt gyermekekről, börtönben vagy egyéb nehéz körülmények között élő gyermekekről, valamint fegyveres konfliktusok miatt menekültté vagy áldozattá vált gyermekekről. 1979-et kikiáltották a Gyermekek Nemzetközi Évének. Ennek kapcsán a lengyel kormány javaslatot nyújtott be az ENSZ Közgyűlésének egy gyermekjogi egyezmény kidolgozására. 10 év gondos munkája eredményeként 1989-ben megszületett a történelmi fontosságú Gyermekjogi Egyezmény, amely sokféle nemzeti kulturális, politikai és gazdasági helyzetnek megfelel anélkül, hogy annak védelmi szintje csökkenne. Született egy megállapodás, melynek min-

den cikkelye elmagyaráz egy gyermeki jogot. Jogokkal rendelkezni azt jelenti, hogy a gyermeknek szabad bizonyos dolgokat megtennie, és másoknak kötelessége bizonyos dolgokat megtenni annak érdekében, hogy a gyermekek boldogan, egészségesen és biztonságban éljenek. Persze a gyermeknek is kötelessége másoknak ugyanezen jogait tiszteletben tartani. Ha egy ország kormánya ratifikálja a Gyermekjogi Egyezményt, az azt jelenti, megígéri, hogy betartja az Egyezményben leírtakat. 1990 végére 57 ország vált részesévé, köztük Magyarország és Csehország is. Elmondható, hogy minden gyermek, bármely ország szülőtte, mindenütt ugyanolyan jogokkal bír. Vajon mennyire van így ez a világ bármely pontján?

A gyermekjogok megismerésének fontossága

Csak akkor lehetséges élnünk a jogainkkal, ha jól ismerjük azokat. Napjaink gyakorlata szerint gyermekeink számára az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz, valamint a játékhöz, szabadidőhöz való jog a legfontosabb. A többség számára a gyerekjog elvont fogalom, mert a mindennapok tapasztalatai nem erősítenek rá, hogy ők ténylegesen rendelkeznek ezekkel a jogosultságokkal. Az oktatáshoz való jog vagy az egészségügyi ellátás joga az, amelyet a gyerekek ténylegesen megélhetnek.

Ugyan miért tartaná egy gyermek fontos jogának a „tájékoztatáshoz való jogot”, ha nem érti, mit is jelent úgy tájékoztatva lenni, hogy azt valójában meg is értse? A „legfőbb érdek érvényesülését” sem kell, hogy értse, mert nem tapasztalja, hogy az őt érintő döntésekben kikérik és figyelembe veszik a véleményét. Vajon mi a helyzet a „bántalmazástól való védelem jogával”, mit jelent a testi fenyegetés tilalma, ha a gyermek azt tapasztalja, hogy a szülei megüthetik őt? Ha a gyermekek közel fele azt gondolja, hogy egy pofon még nem erőszak. Ma minden 4. gyermeket bántalmaznak otthon. A valóság (a tapasztalatok) és az írott (az el-

fogadott) jogok között létező szakadék/különbség esetén a gyermek (miként mi, felnőttek is) sajnos nem az írott szabálynak fog hinni, hanem a mindennapi realitásnak. A gyermekbántalmazásnak és a gyermekekkel szembeni erőszaknak azonban nem csak a fizikai dimenziója létezik. A lelki, érzelmi erőszak egyes formái – kirekesztés, figyelem és tisztelet hiánya, verbális erőszak, csúfolódás – is gyakran merülnek fel problémaként, ahogy azt bizonyította az UNICEF Magyarországi Bizottságának felmérése még 2012-ben. A gyerekek egymás közötti erőszakos cselekményeiben is a verbális, ill. érzelmi abúzus szerepel az első helyen, mint a csúfolódás, kiközösítés, az on-line zaklatás. Ezen túlmenően a család anyagi helyzete, a pénztelenség, és a szülők, barátok elvesztésétől való félelem jelentenek még magasabb arányban problémát.

Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy megkapjon minden segítséget képességei kibontakoztatásához és személyiségének egészséges fejlődéséhez, így a fogyatékossgal élő gyermekek számára a kirekesztettség és az azzal kapcsolatos tapasztalatok jelentenek meghatározó problémát. A fogyatékossgal élő gyerekek jelentős része önértékelési problémákkal is küszködik. Nehezen tudják elmondani, amikor nem számít a véleményük, amikor csúfolják őket, és amikor azt tapasztalják, hogy másként bánnak velük, mint kortársaikkal.

A fentiekből kitűnik, hogy még mindig nagyon sok a tennivaló a gyermekjogok megismertetése és a gyermekek védelme területén. Közös felelősségünk, hogy a gyermekek saját jogaikon keresztül tanulhassák meg a bennünket körülvevő világ játékszabályait, hogy felelősséget vállalhassanak tetteikért, megtapasztalhassák saját korlátaikat és mások jogainak tiszteletben tartását. A jogok ismerete és érvényesülése nem öncél, hanem mindannyiunk életének minőségi javulását szolgálja.

(UNICEF dokumentumok alapján)